

DRIEPAS

Verenigingsblad van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo

Jaargang 37

nummer 1

maart 2020

In dit nummer:

**In gesprek
met:
Frans
Wolters**

**Brief van
Piet
Driessen**

**Brief van
Biaci
Giuseppe**

**Burgemeester
M.A. Smit**

**Verenigings-
nieuws**

www.hkdgl.nl

Beste lezer,

De winter lijkt wel overgeslagen, gelukkig zegt de een, jammer vindt een ander.

In dit nieuwe jaar 2020 gaan we weer met volle moed aan de slag. Er zal veel worden gesproken en geschreven over het einde van de Tweede Wereldoorlog, 75 jaar geleden. Dat vindt u terug in deze Driepas met uiteenlopende verhalen. Ook de lezing na afloop van onze jaarvergadering staat in het licht van het eindspel van de oorlog.

Onlangs heeft de gemeente Duiven definitief besloten dat de tankwal bij de Jezuïetenwaay definitief een gemeentelijk monument wordt.

Historisch gezien is 2020 een bijzonder jaar, het is dan 75 jaar geleden dat Nederland bevrijd werd. Ook in onze gemeente zal daar zeker aandacht aan besteed worden.

Het jaar 2019 was een druk jaar, zeker aan het eind. Met tien mensen hebben we in 6 weken tijd de teksten geschreven voor het Jumbo plaatjesboek en de foto's erbij uitgezocht. Op woensdag 26 februari was de afsluitende ruilmiddag. De toeloop overtrof onze verwachtingen.

Na veel gesprekken bleek in een bijeenkomst in het Dorpshuis in Groessen, dat er toch voldoende draagvlak was voor ons project "borging A15" bij de diverse subsidiegevers. Inmiddels is de sloop van een tiental panden gestart, maar wij hebben ze met 3D-scan en 360 graden foto's goed kunnen vastleggen. Ook alle voordeuren zijn door ons gered van de sloophamer.

In tegenstelling tot voorgaande jaren treft u in dit nummer van de Driepas geen stukken voor onze jaarvergadering van 25 maart aanstaande. Deze worden uitgereikt tijdens de vergadering.

Ik wens u veel leesplezier en ik zie u graag op 25 maart.

Piet Bus

Driepas is een uitgave van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo en verschijnt drie a vier maal per jaar.

Losse nummers € 5,00.

Driepas is een begrip uit de bouwkunst: drie elkaar snijdende cirkels die samen een driehoek vormen, veelvuldig toegepast in gotische kerkvensters. In profane zin gebruikt als symbool voor de samenwerking van de kerkdorpen Duiven, Groessen en 't Loo.

Redactieadres:
redactie@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Bestuur:
bestuur@hkdgl.nl

Voorzitter:
voorzitter@hkdgl.nl
P. Bus

Secretaris:
secretariaat@hkdgl.nl
D. van Sas

Penningmeester:
E. Scheeres
penningmeester@hkdgl.nl
IBAN: NL54RABO0315407484
BIC: RABONL2U

Lid:
C. Smits
A. van Beurden

Secretariaat:
secretariaat@hkdgl.nl of
Remigiusplein 9
6921 BL Duiven

Internet:
www.hkdgl.nl

Oplage: 300 stuks

Het lidmaatschap van de Historische Kring kost €18,00 per jaar. Leden en abonnees buiten de gemeenten Duiven, Zevenaar en Westervoort betalen € 6,00 als bijdrage in de verzend- en portokosten. Opzeggen van lidmaatschap of abonnement uitsluitend schriftelijk voor 1 december van het lopende jaar. Uit de uitgave mag niets worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming vooraf en zonder bronvermelding.

HISTORISCHE KRING DUIVEN - GROESSEN - LOO

(regnr. K.v.K. Midden Gelderland V 121961)

Uitnodiging

Geachte lid,

Het bestuur van de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo nodigt u uit voor de jaarlijkse algemene ledenvergadering op:

Woensdag 25 maart 2020

aanvang 19.15 uur in de OGtent, zaal "bij Oma", Remigiusplein 9, Duiven

De zaal is open vanaf 19.00 uur.

Agenda:

1. Opening en mededelingen.
2. Vaststellen notulen jaarvergadering 27 maart 2019.
3. Jaarverslag 2019.
4. Vaststellen financieel verslag 2019 van de penningmeester en verslag van de controlecommissie.
5. (Her)benoeming controlecommissie.
6. Begroting.
7. Rondvraag.
8. Sluiting.

korte pauze (20.00-20.10 uur)

lezing (20.10-22.00 uur; pauze 21.00-21.15 uur)

Onder de titel van "het pokerspel met het water" zal de heer Ferdinand van Hemmen zal ingaan op de onderwaterzetting van de Betuwe in 1944-'45. Het is het sensationele verhaal over de strategische inzet van water in de Rijndelta, de gebeurtenissen aan het verdrinken front en hoe een uniek monsterverbond het rivierengebied behoedde voor een grote humanitaire ramp.

Hij schetst de ontwikkelingen rond de plekken waar dijken zijn doorgestoken en volgt het spoor van het water.

De Liemers is trouwens niet geïnnundeerd door de Duitsers, maar liep toch onder water door bemoeienis van het verzet.

Met vriendelijke groeten,

Piet Bus

In gesprek met: Frans Wolters

Over de acht dagboeken die Frans Wolters vader Bernard Wolters (1906-2007) schreef over zijn leven, maar vooral over het deel over de oorlogsjaren.

Aanleiding

Frans Wolters heeft eind 2019 zelf contact opgenomen met de Historische Kring Duiven-Groessen-Loo om te laten weten, dat zijn vader acht dagboeken heeft geschreven over zijn leven en dus ook over de oorlogsjaren. Zijn vader heeft zeer uitgebreid geschreven over die tijd in Duiven, Groessen en Loo. Het beslaat de periode 1906-1965. Hij begon vanaf 1971 zijn herinneringen op te schrijven.

Het toeval wilde, dat de HKDGL al het plan had om aandacht te besteden aan oorlogsjaren en de bevrijding van 1945 in de DRIEPAS 1, 2020.

Frans Wolters 2020

Ontmoeting

We werden hartelijk verwelkomd door Frans Wolters (geb. 1946) in zijn huis aan de Leuvensestraat in Groessen.

Frans had al enkele dagboeken tevoorschijn gehaald. Ook had hij de Terugblik van Bernard Wolters op tafel klaarliggen, dat door zus Ria Wolters is opgeschreven; in 2002 heeft Bernard nog eens in het kort zijn (oorlogs)belevissen aan zijn middelste dochter, het vierde kind in het gezin verteld. Opa Bernard wilde graag een document achterlaten voor zijn kleinkinderen. Harrie heeft zijn verhaal mooi opgeschreven en ingebonden.

In de woonkamer van Frans viel meteen een mooi schilderij met de Duivens Molen in het oog.

Bernard geboren op de Stokhorst.

Bernard werd geboren in 1906 op de Stokhorst aan de Schraleweidsestraat. Zijn vader had de Stokhorst zo rond 1900 laten bouwen op een stuk land, dat hij bij de boedelscheiding van zijn ouders verworven had.

Bernards moeder overleed, toen hij 7 jaar was. Vader hertrouwde daarna met Anna Berentzen; zij was een hele fijne vrouw.

Toen Bernard 14 jaar was, sloeg opnieuw het noodlot toe; zijn vader overleed. Bernard bleef met zijn broertjes en zusjes achter.

Samen met zijn stiefmoeder werkte hij hard om zo voor zijn gezinsleden te zorgen.

Zo heeft Bernard al vroeg besloten, dat hij zou gaan "vechten" voor een goed bestaan.

Frans heeft zijn vader altijd gekend als een enorme doorzetter.....

Bernards alleenstaande tante Drika vroeg midden jaren dertig aan de jongens Wolters of een van hen bij haar op de Eltensestraat wilde komen wonen en werken. Bernard bood zichzelf aan, dit leek hem wel wat en vertrok van de Stokhorst. Na tantes dood in 1942 heeft Bernard haar bedrijf helemaal overgenomen.

Bernard getrouwd.

In 1942 trouwde Bernhard met Ciska Nijsen (1910- 1991).

Bernard bleef wonen aan de Eltensestraat in Duiven, vlak naast de Duivens molen, die aan het begin van de Eltensestraat stond in de bocht bij het spoor.

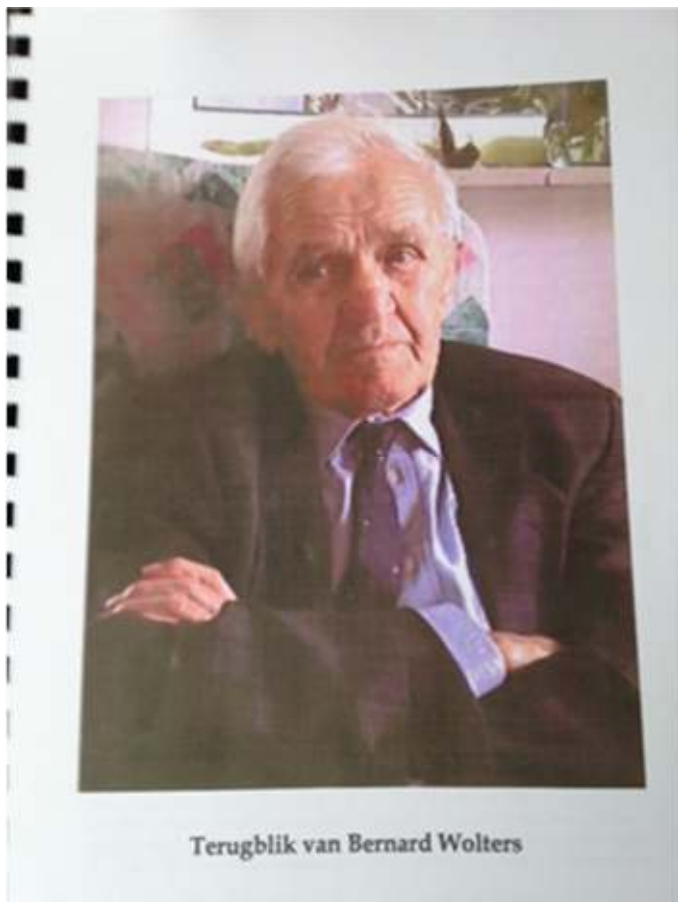
Al snel werd hun eerste zoontje Theo geboren.

Tot eind 1944 verliep het leven van het jonge echtpaar vrij rustig. Alles ging zijn gangetje.

Vader Bernard wist onderhuids, dat het mis was met de Joden.....

Bernard haatte de Duitsers niet. Bernard:" Die jonge soldaten worden ook maar gestuurd!"

In 1944 hebben Duitse soldaten tijdens de Engelse inval de molen opgeblazen. De molen was een uitkijkpost en een markeringspunt in het landschap ineen. Er was zoveel springstof gebruikt, dat het woonhuis veel schade opliep.

Terugblik van Bernard Wolters

Bernard Wolters voorop zijn terugblik

Uit: Terugblik van Bernard Wolters, bladzijde 25 t/m 34:

“In het voorjaar van 1942 kwam tante Drika plotseling te overlijden. Samen met haar had ik het bedrijf opgebouwd en onder gunstige omstandigheden van haar overgenomen.

Nu stond ik er alleen voor. Mijn moeder, broers en zuster hielpen mij, maar

In die stille en eenzame dagen, die nu volgden gingen mijn gedachten vaak naar het meisje, Cisca Nijsen, die ik eerder al had leren kennen en tenslotte schreef ik haar een briefje, waarin ik haar vroeg of ze voor een nadere kennismaking voelde. Na een paar dagen mocht ik, tot mijn grote vreugde, een bevestigend antwoord ontvangen. Op de door haar voorgestelde avond ging ik naar haar ouderlijk huis en maakte meteen kennis met haar ouders, broers en zusters. We maakten samen een afspraak voor een volgende keer en zo groeide langzamerhand onze verkering. Van samen uitgaan kwam in die oorlogsdagen niet

veel. Onze uitstapjes beperkten zich meestal tot een bezoek aan de wederzijdse familie en een niet te lange fietstocht, want er was algehele verduistering (zelfs onze fietslampjes moesten nog afgeschermd zijn), vanwege het gevaar voor bommenwerpers. Ondanks het steeds schaarser worden van allerlei eerste levensbehoeften en het nabijkomende oorlogsgeweld, besloten we toch maar binnen afzienbare tijd de grote stap te wagen. Voor Cis was het echter een moeilijke tijd. Hoe moest ze aan een uitzet komen? Weliswaar was onze woning geheel bemeubeld, het materiaal was wel degelijk, maar zo ouderwets. Tante stelde geen hoge eisen aan het leven, maar een jonge vrouw wil haar woning graag naar haar eigen smaak inrichten, wat in deze omstandigheden nou eenmaal niet mogelijk was. Een oom van mij, die een meubelhandel had, hielp ons zo goed mogelijk. Hij leverde ons zowaar een nieuw eetkamerameublement, zes eenvoudige stoelen en dito tafel. Het overige wat aangeschaft werd, was allemaal tweedehands, zoals dat heette, maar toch nog wel goed.

Vaak heb ik Cis toen bewonderd, hoe ze ons huis met dit eenvoudige materiaal toch nog keurig ingericht had.

Ik voelde me heel gelukkig met dit meisje, die als oudste uit een groot gezin, door een eenvoudige opvoeding en mede zorgen voor jongere broers en zusjes, een rijke levenservaring had voor haar leeftijd.

Dat was dus de zorg voor de inrichting van ons huis, maar omdat er bij een huwelijk nu eenmaal ook een bruiloft hoort, moest er ook nog voor een feestmaal gezorgd worden. Voor vlees had ik in een verborgen hoekje gedurende de zomer een varken vetgemest, dat voor de bruiloft en voor de z.g. “wittebroodsweken” bestemd was. Het beest groeide goed, zo goed zelfs, dat hij op een gegeven moment uit zijn te klein geworden hokje barstte en de straat op rende. Met vereende krachten de hulp van een paar buurjongens hebben we hem weer naar binnen geloodst, we waren blij dat geen Duitse soldaat zijn weg gekruist had, want dan was het wellicht een bruiloft zonder feestvarken geworden.

Intussen hadden we besloten in het najaar te trouwen en de datum vastgesteld op 17 november 1942. Met een mooie eenvoudige kerkelijke huwelijksinzegening, gevolgd door een leuke bruiloft in ons eigen huis begonnen we onze nieuwe levensweg.

Al zaten wij midden in de oorlog en Duitse bezetting, toch bleef voor ons de eerste tijd alles rustig en merkten we van nabij weinig van oorlogsgeweld.

Na bijna een jaar werd ons zoontje geboren, waar we beiden o, zo blij en gelukkig mee waren. Doch

na deze tijd van betrekkelijk rust kwam het oorlogsgevaar steeds dichterbij. Herhaaldelijk waren er boven ons luchtgevechten, waarbij meestal een van de twee toestellen naar beneden kwam of voortijdig, om zelf te ontkomen, hun bommenlast lieten vallen met voor bewoners van stad of dorp verschrikkelijke gevolgen. In juni 1944 kwam na een vreselijke strijd de landing van Engelsen en Amerikanen in Normandië. In grootste spanning wachtten wij af. Omdat wij zelf nog geen radio rijk waren, gingen we in de buurt of bij onze familie luisteren naar de laatste berichten van de Engelse zender. Na enige tijd, ik meen begin augustus, werden de Duitse stellingen in het Franse kustgebied doorbroken en konden onze bevrijders doorstoten tot de omgeving van Breda. We hoopten nu binnen afzienbare tijd bevrijd te zijn, echter zo eenvoudig bleek het niet te zijn. Eerst zou er voor ons nog een tijd van spanning en ellende aan voorafgaan.

Op zondagmiddag 17 september zagen we boven Arnhem en omgeving een geweldige vloot van Engelse transportvliegtuigen, waaruit wij duizenden parachutisten konden zien landen.

Daartussendoor, gedonder van Duits afweergeschut en luchtgevechten van Engelse en Duitse jagers.

Brandende olietrein 1944 Duiven, Foto HKWestervoort.

Grote vreugde gemengd met angstige spanning heerste er in het hele land. De radioberichten, die eerst zo hoopvol waren, werden minder optimistisch. Nadat de Engelsen eerst de brug bij Arnhem hadden veroverd, werden ze na een dag door de Duitsers verdreven. Een geweldige strijd ging hieraan vooraf, waarbij aan beide zijden bij burgers en militairen vreselijk veel slachtoffers vielen.

Het gebied tussen Arnhem en Oosterbeek, rond de Utrechtseweg, was nog door de Engelsen bezet.

Ze waren echter ingesloten en van alle aanvoer verstoken. Na enige dagen van hopeloze strijd, waarbij verschrikkelijke tonelen afspeelden, niet in het minst bij de burgers, trokken de Engelsen zich 's nachts terug in rubberbootjes en vloten over de Rijn naar Elden in de Betuwe, dat in Engelse handen bleef. De bevrijding die zo nabij leek, was nog lang niet in zicht. Deze toestand zou nog een hele week duren. Eens, op een middag, kwam er over de spoorlijn Arnhem - Zevenaar een Duitse trein met een dertigtal tankwagens met benzine.

Ongeveer driehonderd meter van ons huis werd de trein onder vuur genomen door Engelse jagers, die van over de Rijn naderden en in een glijvlucht al schietend op de trein doken. Ik bevond me toevallig onder de tegenover ons staande molen om wat veevoer te halen, zag de vliegtuigen

